

DISLEKSIJA – ZNANA NEZNANKA

V mesecu oktobru poteka teden ozaveščanja o disleksiji. Včasih se mi zdi, da je bilo o tej posebnosti že dovolj povedanega in je že vse znano, pa vendarle sem presenečena, ko ugotovim, da temu ni tako – še vedno se dogaja, da se otroka s to specifično učno težavo ne prepozna ali pa je prepoznan pozno, ko je že precej zamujenega. Zato je še vedno potrebno opozarjanje in osveščanje tako staršev kot tudi učiteljev. Pri svojem poklicnem delu se dnevno srečujem z otroki, ki jih pestijo tovrstne težave.

DISLEKSIJA sicer označuje težave pri branju, vendar se posebnosti kažejo na celotnem področju pismenosti – lahko so bolj v ospredju pri branju, lahko pa pri pisanju. Ko se težave nanašajo predvsem na pisanje v grafomotoričnem smislu, govorimo tudi o disgrafiji. Disleksijo največkrat opazimo v šoli proti koncu prvega triletja, ko se spretnosti branja in pisanja ne razvijajo tako kot bi pričakovali. Pogosto pa je lahko otrok zelo uspešen pri računanju, logičnem mišljenju, je ustvarjalen, dobro opazuje, na nenavaden način rešuje probleme, ima dobro domišljijo in je sočuten do drugih.

Seveda otrok ne postane dislektik šele v šoli, ampak se disleksija odraža že v otrokovem predšolskem obdobju. Zgodnje znake pogosto spregledamo, saj se včasih kažejo le v blagi obliki. Pozorni moramo biti, če otrok zaostaja v jezikovnem razvoju oziroma v izreki glasov, če pri izgovorjavi besed zamenjuje glasove ali črke (bager – gaber, računalnik – čarunalnik, lokomotiva – kolomotiva); če dolgo ne vemo, katera roka bo prednostna pri otroku, če je manj spreten v gibanju ali pa pri ročnih spretnostih ali pa mu primanjkuje vztrajnosti pri igri in zato hitro odneha z eno in se loti druge.

Lahko da otrok že v začetnem obdobju šolanja ne kaže pretiranega zanimanja za črke in potrebuje več časa, da se jih nauči, si jih zapomni in jih zna zapisati ali pa s težavo poveže črki v zlog oziroma v besedo. Pri zapisovanju črk ali številčk pa se lahko dogaja, da jih zapiše zrcalno, kar je posledica šibke sposobnosti orientacije. V tem primeru potrebuje oporo, na kateri točki naj s pisanjem začne in v kateri smeri. Zaradi težav, ki se pojavljajo pri začetnem opismenjevanju je pričakovana posledica, da začne otrok do črk in branja čutiti odpor, ki je, odvisno od stopnje težav, lahko bolj ali manj izrazit.

Če ne prej, pa postanejo težave opaznejše, ko naj bi otrok spretnosti branja in pisanja osvojil, pa temu ni tako. Bolj pozorni postanejo tako starši kot tudi učitelji in v tem obdobju največkrat poiščejo strokovno pomoč. Izkaže se, da otrok bere počasneje kot bi za starost pričakovali, branje je zatikajoče, zaletavo ter netočno. Otrok ima težave z »dekodiranjem« besed, na primer prebere pravilno začetek besede in jo konča po svoje, zamenja vidno podobne črke (d-b-p ali a-e-o) ali zaporedje črk, črke tudi izpušča ali pa jih dodaja, da besedo lažje prebere (prst – prest). Če se več teh napak združi v eni besedi, se le-ta lahko povsem spremeni (drobtinica-trobentica). Otroci berejo tudi z ugibanjem in si pri tem pomagajo s sobesedilom. Branje je lahko bolj zatikajoče pri drobnem tisku, otrok pa je lahko v stiski, če je izpostavljen glasnemu branju v razredu. Seveda je zaradi netočnega branja tudi razumevanje prebranega lahko pomanjkljivo. Prav je, da otroku omogočimo več časa za branje, saj za dobro razumevanje potrebuje tudi dvakratno ali trikratno branje.

Običajno se težave odražajo tudi pri pisanju. Otroku lahko pisanje predstavlja zelo naporno opravilo, ki ga dejansko lahko zelo utruji. Prijem pisala je lahko neobičajen, vlečenje potez pa ne poteka v pravi smeri. Zapis lahko odstopa v obliki in tudi v pravopisni pravilnosti. Napake, ki se pojavljajo pri pisanju, so podobne tistim pri branju, pozablja pa tudi na velike začetnice, pike, črtice, strešice.

Disleksija se odraža tudi na drugih področjih otrokovega delovanja. Praviloma imajo otroci težavo z zavedanjem glasov v besedah, sposobnostjo, ki se sicer razvija že v predšolskem obdobju, pri otrocih z disleksijo pa je slabše razvita tudi še v šolskem obdobju. Težko nalogo jim predstavlja črkovanje oziroma manipulacija z glasovi v besedah na slušni ravni. Poleg že omenjene šibke orientacije v smeri, je tudi orientacija v času lahko zelo šibka, časovne pojme težje ločijo ali si zapomnijo njihovo zaporedje (npr. mesecev). Pojavljajo se težave z zmožnostjo osredotočanja na dejavnost ter z organizacijo in razporejanjem dejavnosti. Pogosto begajo z ene stvari na drugo, zato potrebujejo osebo, ki jih usmerja in pokaže pravo pot.

Kako lahko otroku pomagamo?

Ugotavljam, da otroka zelo razbremenimo, ko pojasnimo vzrok njegovih težav. Lahko je to že prvi korak k izboljšanju samopodobe. Naslednje kar potrebuje pa je razumevanje in podpora, česar naj bo deležen tako v družini kot v šoli. Otroku poskušamo olajšati branje ali pa priti do cilja po drugi poti, ne le preko branja. K boljšemu branju pripomore, če je besedilo zapisano z večjimi črkami (14-18 pt) in v ravnih pisavah (Arial, Tahoma, Verdana...), če je pregledno razporejeno, ni preveč stisnjeno in poravnano le na levi strani. Nekateri so občutljivi na bleščanje, kar lahko zmanjšamo z različnimi barvnimi podlagami. Več časa za branje lahko veliko pripomore, da bo otrok pri nalogah uspešen.

Nina Žnidaršič, specialna pedagoginja, Posvetovalnica za učence in starše NM

Objavljeno v »Živi« - v mesečni prilogi Dolenjskega lista, oktobra 2016